

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

01 вересня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологічні основи соціальної роботи з різними групами клієнтів

Назва дисципліни

Галузь знань – 23 Соціальна робота

Спеціальність – 231 Соціальна робота

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС

Шифр дисципліни – ОПП.01

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (професійної підготовки)

Факультет – Гуманітарно-педагогічний

Кафедра – Соціальної роботи і соціальної педагогіки

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, у т.ч. ІРС				
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	2	3	5	150	66	32		34		84	Курсовий проект	Курсова робота	Залік	Іспит
З	2	3	5	150	14	8		6		136				+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Соціальна робота. Соціальна педагогіка та коучинг» за спеціальністю 231 Соціальна робота

Робоча програма складена Юрій БРИНДІКОВ д-р. пед. наук, проф. Юрій БРИНДІКОВ
Підпис автора Науковий ступінь, учене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора

Схвалена на засіданні кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Протокол від 29 серпня 2025 № 1. Зав. кафедри Олена ВАСИЛЕНКО
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету

Голова вченої ради факультету Неля ПОДЛЕВСЬКА
Підпис Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва факультету	Підпис	Ініціали, прізвище
Гарант освітньо-професійної програми, канд. пед. наук, доц.	Гуманітарно-педагогічний факультет		Наталія СИНЮК

3 ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Психологічні основи соціальної роботи з різними групами клієнтів» є складовою циклу професійної підготовки студентів, спеціальності 231 «Соціальна робота».

Пререквізити – ОЗП.06 Людина в сучасному соціумі, ОЗП.02 Загальна та соціальна психологія, ОЗП.01 Соціальна антропологія.

Постреквізити – ОЗП.04 Персонологія, ОПП.15 Технології соціально-педагогічної діяльності та педагогічний коучинг.

Відповідно до освітньої програми дисципліна має забезпечити:

– **компетентності**: Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 01); Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 04); Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 07); Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 10); Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного) (ФК 01); Здатність до співпраці у міжнародному середовищі та розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці (ФК 07); Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей (ФК 11); Здатність оцінювати результати та якість професійної діяльності у сфері соціальної роботи (ФК 19); Здатність здійснювати практичну соціальнопедагогічну та коучингову діяльність (тренінгову, консультаційну, психодіагностичну, профілактичнопросвітницьку) з використанням науково верифікованих методів та технік (ФК 22).

– **програмні результати навчання**: Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід (ПРН 03); Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки (ПРН 05); Розробляти перспективні та поточні плани, програми проведення заходів, оперативно приймати ефективні рішення у складних ситуаціях; Використовувати відповідні наукові дослідження та застосовувати дослідницькі професійні навички у ході надання соціальної допомоги (ПРН 09); Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин (ПРН 11); Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й насажувати клієнтів (ПРН 17); Налагоджувати співпрацю з представниками різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів (ПРН 18); Організовувати соціально-педагогічну діяльність, соціально-педагогічні заходи та доцільно використовувати професійні технології у наданні соціально-педагогічної допомоги різним категоріям клієнтів (ПРН 24); Застосовувати в практичній соціальній роботі, соціально-педагогічній діяльності базові принципи та технології соціальної роботи і соціальної педагогіки та інноваційні реабілітаційні, консультативні, психокорекційні та психотерапевтичні практики і підходи (ПРН 25); Здійснювати аналіз, порівнювати і обирати найбільш ефективні моделі коучингу, коучингові тактики і підходи до різних категорій клієнтів (ПРН 26); Асоціювати себе як члена громадянського суспільства, наукової спільноти, визнавати верховенство права, зокрема у професійній діяльності, розуміти і вміти користуватися власними правами і свободами, виявляти повагу до прав і свобод інших осіб, членів колективу (ПРН 28).

Мета дисципліни. Формування у майбутнього фахівця теоретико-практичної бази психологічних основ розвитку та формування особистості, формування фахівця здатного вирішувати професійні завдання в умовах соціальної роботи з різними категоріями клієнтів.

Предмет дисципліни. Соціальна робота як можливість виявлення та попередження негативних соціальних формувань / процесів, допомога людині, соціальній групі людей, що

потрапили у СЖО, професійна діяльність фахівців соціально реабілітаційної сфери щодо різних груп клієнтів з метою подолання складних життєвих обставин.

Завдання дисципліни. Формування загальних та спеціальних компетентностей щодо вміння вчитися та оволодівати сучасними знаннями; застосування знань у практичних ситуаціях; уміння бути критичним і самокритичним; вміння реалізовувати практичні соціальні завдання у практичній діяльності враховуючи психологічні основи соціальної роботи з різними групами клієнтів.

Результати навчання. Після вивчення дисципліни здобувач повинен: досконало *володіти* педагогічною термінологією та основними поняттями з психології, соціальної роботи, вікової психології, психології соціальної роботи та їх трактуванням; *визначати* раціональні підходи здійснення соціальної роботи з різними групами клієнтів на основі діагностики рівня психологічного розвитку особистості відповідно до віку особистості та актуальної ситуації розвитку; *аналізувати та враховувати* у плануванні професійної діяльності кризові періоди та стани клієнта; *орієнтуватись* у стадіях розвитку сім'ї, адже кризові періоди часто провокують виникнення стресових та неблагополучних ситуацій для дорослих членів сім'ї та дітей; *знати* психологічні основи, особливості та потреби людей зрілого віку та людей похилого віку.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

Назва розділу (теми)	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	лабораторні заняття	СРС	лекції	лабораторні заняття	СРС
	Третій семестр			Третій семестр		
Тема 1. Роль та значення психологічних знань у соціальній роботі.	2	2	5	2	2	8
Тема 2. Значення психологічних теорій у реалізації професійної діяльності соціального педагога.	2	2	5			8
Тема 3. Психічний розвиток дитини як проблема соціалізації: теорії соціального навчання.	2	2	5			8
Тема 4. Психологічні основи соціальної роботи з сім'ями які знаходяться в очікуванні дитини.	2	2	5	2		10
Тема 5. Психічний та особистісний розвиток особистості від народження до вступу у школу.	2	2	5			8
Тема 6. Кризи раннього дитинства- особливості соціальної роботи.	2	2	5			8
Тема 7. Психологія молодшого школяра, соціальна ситуація розвитку.	2	2	5			8
Тема 8. Педагогічно занедбані підлітки: психологічні підходи у соціальній роботі.	2	2	5	2	2	8
Тема 9. Просвітницька діяльність з питань статевого дозрівання та гендерних особливостей.	2	2	5			8
Тема 10. Особливості – психологічної дезадаптації дітей і молоді	2	2	5			8
Тема 11. Психологічна готовність дорослої людини до старості	2	2	5			8
Тема 12. Врахування основ психолого-педагогічних моделей батьківсько-дитячих стосунків у соціальній роботі	2	2	5			8
Тема 13. Розлучення як соціально-психологічний феномен	2	2	5			8
Тема 14. Значення сім'ї та соціальної активності для людини похилого віку.	2	2	5			10
Тема 15. Класифікація станів особистості в екстремальних та	2	2	5	2	2	10

надзвичайних станах						
Тема 16. Професійно-психологічний відбір кадрів для соціальної роботи в екстремальних ситуаціях	2	4	9			10
Разом:	32	34	84	8	6	136

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу

№ п/п	Перелік тем лекцій, їх анотації	К-ть годин
1.	Тема 1. Роль та значення психологічних знань у соціальній роботі Сутність і значення психології в соціальній практиці. Характеристика і специфіка застосування психологічних методів у соціальній роботі. <i>Лім.</i> : [3, с. 215–232; 4, с. 121–124; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206].	2
2.	Тема 2. Значення психологічних теорій в реалізації професійної діяльності соціального педагога Психологічні теорії та підходи щодо особистості. Психологічні аспекти підготовки фахівців соціальної сфери (соціальних педагогів). <i>Лім.</i> : [1, 103–115; 3, 220–232; 10, с. 200–205; 11, с. 110].	2
3.	Тема 3. Психічний розвиток дитини як проблема соціалізації: теорії соціального навчання Психічний розвиток в онтогенезі. Поняття «розвиток» і «формування». Особливості психічного розвитку. Кількісні та якісні зміни людської психіки. Рушійні сили розвитку психіки. Природне і соціальне у психічному розвитку. Соціокультурний (екологічний) підхід. Соціалізація як центральна проблема концепцій соціального навчання. <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 5, с. 30–34; 7, с. 152–157; 10, с. 200].	2
4.	Тема 4. Психологічні основи соціальної роботи з сім'ями які знаходяться в очікуванні дитини Періодизація розвитку сім'ї. Період очікування дитини як особливий етап життєвого циклу сім'ї. <i>Лім.</i> : [3, с. 202–206; 6, с. 30–34; 11, с. 115, 120].	2
5.	Тема 5. Психічний розвиток дитини до вступу в школу Значення перших шести років життя дитини для подальшого розвитку особистості. Загальна характеристика перших шести років життя дитини. Розвиток пізнавальної сфери дитини до вступу в школу. Розвиток мовлення. Особливості спілкування дитини перших шести років життя з ровесниками та старшими. Особливості розвитку моторики та діяльності дитини до вступу в школу. Становлення особистості дитини перших років життя. <i>Лім.</i> : [4, с. 121–124; 5, 32–32; 9, с. 90–94; 11, с. 120–124].	2
6.	Тема 6. Криза раннього дитинства – особливості соціальної роботи Поняття кризи, її етапи в житті людини. Характеристики кризи. <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 5, с. 32; 7, с. 150–157; 8, с. 381–386; 11, с. 112–124].	2
7.	Тема 7. Психологія молодшого школяра, соціальна ситуація розвитку Психологічна готовність до навчання у школі. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. <i>Лім.</i> : [5, с. 30–34; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206; 11, с. 112–124].	2
8.	Тема 8. Педагогічно занедбані підлітки: психологічні підходи у соціальній роботі Поняття «важка дитина». Класифікація «важких». Причини появи важких дітей і підлітків. Особливості педагогічної запущеності школярів. Специфіка роботи вчителя з різними категоріями важких підлітків. Педагогічна	2

	запущеність. Організація роботи вчителя з педагогічно запущеними дітьми. <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 9, с. 92, 94; 10, с. 199–206; 11, с. 120–124].	
9.	Тема 9. Просвітницька діяльність з питань статевого дозрівання та гендерних особливостей Особливості статевого розвитку для різних віків. Специфіка статевого виховання на різних вікових етапах. Особливості статевого виховання та просвіти. Мета і завдання гендерного виховання. <i>Лім.</i> [3, с. 220–232; 8, с. 381–386; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206].	2
10.	Тема 10. Особливості соціально-психологічної дезадаптації дітей та молоді Соціально-психологічна дезадаптація. Фактори соціально-психологічної дезадаптації. Механізми розвитку адаптаційних порушень. <i>Лім.</i> : [5, с. 32–34; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206; 11, 115, 120–124].	2
11	Тема 11. Психологічна готовність дорослої людини до старості Старіння один з етапів соціалізації особистості. Соціально-психологічні аспекти старіння. <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 7, с. 150–157; 11, с. 112–124].	2
12	Тема 12. Врахування основ психолого-педагогічних моделей батьківсько-дитячих стосунків у соціальній роботі Сім'я як основа соціалізації особистості. Методи і прийоми виховного впливу. Моделі батьківсько-дитячих відносин. Сім'я як основа соціалізації особистості. <i>Лім.</i> : [4, с. 121–124; 5, с. 30–34; 9, с. 92–94; 10, с. 201–204].	2
13	Тема 13. Розлучення як соціально-психологічний феномен Шлюб та сім'я – соціальні інститути. Тенденції розвитку сімейно-шлюбних відносин. <i>Лім.</i> : [1, с. 103–115; 4, с. 122–124; 5, с. 32; 10, с. 204–206].	2
14	Тема 14. Значення сім'ї та соціальної активності для людини похилого віку Соціально-психологічні аспекти старіння. Західноєвропейський досвід суспільної інтеграції літніх людей. <i>Лім.</i> : [2, с. 72–75; 3, с. 228–232; 10, с. 199–206; 11, с. 120–124].	2
15	Тема 15. Екстремальна та надзвичайна ситуація: визначення понять Диференціація понять «екстремальна ситуація» та «надзвичайна ситуація». Психологічні особливості людини як передумова готовності до екстремальних ситуацій. <i>Лім.</i> : [1, с. 110–115; 4, с. 121–124; 10, с. 204–206].	2
16	Тема 16. Класифікація станів особистості в екстремальних та надзвичайних станах Причини виникнення та класифікація надзвичайних станів. Джерела небезпечних станів у військовий час. <i>Лім.</i> : [3, с. 226–230; 4, с. 121–124; 10, с. 199–206].	2
	Разом:	32

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

№ п/п	Перелік тем лекцій, їх анотації	К-ть годин
1.	Роль та значення психологічних знань у соціальній роботі Сутність і значення психології в соціальній практиці. Характеристика і специфіка застосування психологічних методів у соціальній роботі. <i>Лім.</i> : [3, с. 215–232; 4, с. 121–124; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206].	2
2.	Психологічні основи соціальної роботи з сім'ями які знаходяться в очікуванні дитини Періодизація розвитку сім'ї. Період очікування дитини як особливий етап життєвого циклу сім'ї. <i>Лім.</i> : [3, с. 202–206; 6, с. 30–34; 11, с. 115, 120].	2
3.	Педагогічно занедбані підлітки: психологічні підходи у соціальній роботі Поняття «важка дитина». Класифікація «важких». Причини появи важких дітей і підлітків. Особливості педагогічної запущеності школярів. Специфіка роботи вчителя з різними категоріями важких підлітків. Педагогічна запущеність. Організація роботи вчителя з педагогічно запущеними дітьми. <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 9, с. 92, 94; 10, с. 199–206; 11, с. 120–124].	2
4.	Екстремальна та надзвичайна ситуація: визначення понять Диференціація понять «екстремальна ситуація» та «надзвичайна ситуація». Психологічні особливості людини як передумова готовності до екстремальних ситуацій. <i>Лім.</i> : [1, с. 110–115; 4, с. 121–124; 10, с. 204–206].	2
	Разом:	8

5.2 Зміст практичних занять

№	Перелік тем практичних занять	Год.
1.	Роль та значення психологічних знань у соціальній роботі <i>Лім.</i> : [3, с. 215–232; 4, с. 121–124; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206].	2
2.	Значення психологічних теорій в реалізації професійної діяльності соціального педагога <i>Лім.</i> : [1, 103–115; 3, 220–232; 10, с. 200–205; 11, с. 110].	2
3.	Психічний розвиток дитини як проблема соціалізації: теорії соціального навчання <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 5, с. 30–34; 7, с. 152–157; 10, с. 200].	2
4.	Психологічні основи соціальної роботи з сім'ями які знаходяться в очікуванні дитини <i>Лім.</i> : [3, с. 202–206; 6, с. 30–34; 11, с. 115, 120].	2
5.	Психічний розвиток дитини до вступу в школу <i>Лім.</i> : [4, с. 121–124; 5, 32–32; 9, с. 90–94; 11, с. 120–124].	2
6.	Криза раннього дитинства – особливості соціальної роботи <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 5, с. 32; 7, с. 150–157; 8, с. 381–386; 11, с. 112–124].	2

7.	Психологія молодшого школяра, соціальна ситуація розвитку <i>Лім.</i> : [5, с. 30–34; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206; 11, с. 112–124].	2
8.	Педагогічно занедбані підлітки: психологічні підходи у соціальній роботі <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 9, с. 92, 94; 10, с. 199–206; 11, с. 120–124].	2
9.	Просвітницька діяльність з питань статевого дозрівання та гендерних особливостей <i>Лім.</i> [3, с. 220–232; 8, с. 381–386; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206].	2
10.	Особливості соціально-психологічної дезадаптації дітей та молоді <i>Лім.</i> : [5, с. 32–34; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206; 11, 115, 120–124].	2
11	Психологічна готовність дорослої людини до старості <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 7, с. 150–157; 11, с. 112–124].	2
12	Врахування основ психолого-педагогічних моделей батьківсько-дитячих стосунків у соціальній роботі <i>Лім.</i> : [4, с. 121–124; 5, с. 30–34; 9, с. 92–94; 10, с. 201–204].	2
13	Розлучення як соціально-психологічний феномен <i>Лім.</i> : [1, с. 103–115; 4, с. 122–124; 5, с. 32; 10, с. 204–206].	2
14	Значення сім'ї та соціальної активності для людини похилого віку <i>Лім.</i> : [2, с. 72–75; 3, с. 228–232; 10, с. 199–206; 11, с. 120–124].	2
15	Класифікація станів особистості в екстремальних та надзвичайних станах <i>Лім.</i> : [3, с. 226–230; 4, с. 121–124; 10, с. 199–206].	2
16	Професійно-психологічний відбір кадрів для соціальної роботи в екстремальних ситуаціях <i>Лім.</i> : [1, с. 103–115; 9, с. 90–94; 11, с. 118–124].	4
Разом:		34

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№	Перелік тем практичних занять	Год.
1.	Роль та значення психологічних знань у соціальній роботі <i>Лім.</i> : [3, с. 215–232; 4, с. 121–124; 9, с. 90–94; 10, с. 199–206].	2
2.	Педагогічно занедбані підлітки: психологічні підходи у соціальній роботі <i>Лім.</i> : [2, с. 65–75; 9, с. 92, 94; 10, с. 199–206; 11, с. 120–124].	2
3.	Класифікація станів особистості в екстремальних та надзвичайних станах <i>Лім.</i> : [3, с. 226–230; 4, с. 121–124; 10, с. 199–206].	2
Разом:		6

5.3 Зміст самостійної (у т.ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів усіх форм здобуття освіти полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до практичних занять, виконанні індивідуальних завдань, тестування з теоретичного матеріалу тощо. Студенти

заочної форми здобуття освіти виконують ще й контрольну роботу. Вимоги до її виконання та варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожний здобувач вищої освіти отримує у викладача у період настановної сесії. Крім цього до послуг студентів сторінка навчальної дисципліни у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни та необхідні документи з її навчально-методичного забезпечення.

Зміст самостійної роботи студентів денної форми здобуття освіти

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до практичного заняття.	5
2	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до практичного заняття.	5
3	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до практичного заняття.	5
4	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до практичного заняття.	5
5	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до практичного заняття.	5
6	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю з тем 1-6.	5
7	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до практичного заняття. Консультація з вибору теми ІДЗ.	5
8	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
9	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
10	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
11	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
12	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т12, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
13	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т13, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
14	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т14, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
15	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т15, підготовка до практичного заняття. Виконання ІДЗ.	5
16	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т16, підготовка до практичного заняття. Підготовка до тестового контролю з тем 7-16. Захист ІДЗ.	9
Разом:		84

На самостійне опрацювання студентів виносяться визначені у методичних рекомендаціях до практичних занять та самостійної роботи питання з кожної теми. Керівництво самостійною роботою та контроль за виконанням індивідуального завдання здійснюється викладачем згідно з розкладом консультацій у позаурочний час.

Вимоги до виконання контрольної роботи (для студентів заочної форми здобуття освіти) та індивідуального домашнього завдання (для студентів денної форми здобуття освіти) викладені в Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни.

Орієнтовна тематика індивідуального завдання (реферату) для самостійної роботи здобувачів

1. Психологічні засади соціальної роботи: теорії, принципи, підходи.
2. Психологічна допомога як компонент соціальної роботи.
3. Професійне вигорання соціального працівника: причини, наслідки, профілактика.
4. Етичні дилеми в психологічній практиці соціального працівника.
5. Міжособистісна комунікація в соціальній роботі: бар'єри та стратегії подолання.
6. Психологічна підтримка сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах.
7. Робота соціального працівника з неблагополучними родинами: психологічні аспекти.
8. Психологічна допомога дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування.
9. Особливості соціально-психологічної роботи з дітьми, які зазнали насильства.
10. Психологічна підтримка дітей із сімей, де є залежність (алкогольна, наркотична).
11. Психологічні особливості соціальної роботи з людьми похилого віку.
12. Проблеми самотності в літньому віці та роль соціального працівника.
13. Психологічна допомога людям похилого віку, які втратили близьких.
14. Вікові особливості психіки літніх людей: виклики для соціального працівника.
15. Психологічні аспекти роботи з людьми з інвалідністю.
16. Соціальна адаптація осіб з інвалідністю: роль психолога і соціального працівника.
17. Психологічна підтримка батьків дітей з інвалідністю.
18. Бар'єри у взаємодії з клієнтами з інвалідністю та шляхи їх подолання.
19. Психологічні аспекти соціальної роботи з бездомними.
20. Робота з жертвами домашнього насильства: психологічний супровід.
21. Психологічні особливості підтримки ВПО (внутрішньо переміщених осіб).
22. Соціальна та психологічна допомога особам, які перебували в місцях позбавлення волі.
23. Робота з підлітками в конфлікті із законом: психологічний підхід.
24. Психологічні основи соціальної роботи з людьми, які мають алкогольну залежність.
25. Психологічна допомога особам з наркотичною залежністю та їхнім родинам.
26. Когнітивно-поведінкові методи у роботі з залежними клієнтами.
27. Психологічна підтримка осіб з психічними розладами в соціальній роботі.
28. Стигматизація психічно хворих і роль соціального працівника у її подоланні.
29. Актуальність ментального здоров'я в соціальній роботі.

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання і візуалізації); практичні заняття (бесіда, демонстрування, спостереження, з використанням кейсів, презентацій), самостійна робота (індивідуальне домашнє завдання, опрацювання теоретичного матеріалу).

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів навчання, зокрема: методи навчання за джерелом передачі і сприймання інформації (словесні (пояснення, дискусія, консультування), практичні (інструктування), наочні (демонстрування, ілюстрування, спостереження); за логікою передачі і сприймання навчальної інформації; за рівнем самостійності пізнавальної діяльності (методи проблемного викладу, частково пошукові, дослідницькі); методи стимулювання і мотивації учіння, інтерактивні; метод аналізу конкретних ситуацій (case-study) з використанням технологій візуалізації, інформаційно-комунікаційних та технології дистанційного навчання (сервіс для проведення онлайн конференцій Zoom, Модульне середовище для навчання тощо).

7 Методи контролю

Поточний контроль здійснюється під час практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу.

При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування;
- тестовий контроль теоретичного матеріалу;
- оцінювання результатів роботи на практичних заняттях (участь у обговоренні ситуацій, самостійні роботи);
- оцінювання результатів виконання індивідуального домашнього завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контролю, який проводиться з усього матеріалу дисципліни за білетами, попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри. Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, не допускається до семестрового контролю, поки не виконає обсяг роботи, передбачені Робочою програмою. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який має академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в індивідуальному режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до практичних занять (вивчення теоретичного матеріалу з теми, активно працювати на занятті, брати участь у дискусіях щодо прийнятих рішень при виконанні здобувачами завдань).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене практичне заняття здобувач зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами опитування під час практичних занять, тестування й виконання індивідуального домашнього завдання. Виконання індивідуального завдання завершується його здачею на перевірку у терміни, встановлені графіком самостійної роботи. У якості ІДЗ здобувач може підготувати реферат за однією з тем навчальної дисципліни при дотриманні узгоджених з викладачем термінів його виконання.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, підказки, плагіат, використання штучного інтелекту (без вірного цитування)). У разі порушення політики академічної доброчесності в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності під час вивчення навчальної дисципліни не допускаються та не толеруються.

9 Оцінювання результатів навчання студентів у семестрі

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів (здобувач заочної форми – до 50 балів). Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми здобуття освіти у 3 семестрі

Аудиторна робота								Контрольні заходи		Самостійна робота	Семестровий контроль	Разом
Третій семестр												Сума балів
Практичні заняття								Тестовий контроль:		ІДЗ*	Іспит	
Т 1-2	Т 3-4	Т 5-6	Т 7-8	Т 9-10	Т 11-12	Т 13-14	Т 15-16	Т1-6	Т7-16			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)												
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	6-10	24-40	60-100**
24-40								6-10		6-10	24-40	

Примітка: *ІДЗ – індивідуальне домашнє завдання; Т* – тема навчальної дисципліни;

**За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми здобуття освіти

Аудиторна робота		Самостійна, індивідуальна робота				Семестровий контроль	Разом
Третій семестр							Сума балів
Практичне заняття		Контрольна робота		Тестовий контроль	ІДЗ*	Іспит	
1	2	Якість виконання	Захист роботи	T1-16			
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум-максимум)							
3-5	3-5	12-20	3-5	3-5	6-10	30-50	60-100
6-10		15-25		3-5	6-10	30-50	

Оцінювання якості виконання контрольної роботи студентами заочної форми здобуття освіти

Контрольна робота передбачає виконання трьох завдань – два теоретичних і одне – практичне. Кількість завдань у контрольній роботі залежно від особливостей дисципліни визначає кафедра. Зміст завдань наведено в методичних рекомендаціях до виконання контрольної роботи. При оцінюванні контрольної роботи враховуються якість її виконання та захист, кожен з цих показників оцінюються максимально: кожне з теоретичних завдань – 5 балами, практичне завдання 10 балами, загальна максимальна сума балів становить 20.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Таблиця – Розподіл балів між завданнями контрольної роботи здобувача вищої освіти

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал	Потенційні позитивні бали* (середній бал)	Максимальний (високий) бал
Теоретичне питання № 1	3	4	5
Теоретичне питання № 2	3	4	5
Практичне завдання	6	8	10
Всього балів	12		20

*Примітка. *Позитивний бал за контрольну роботу, відмінний від мінімального (12 балів) та максимального (20 балів), знаходиться в межах 13-19 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) контрольної роботи.*

Кожне завдання контрольної роботи здобувача вищої освіти оцінюється з використанням нижченаведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (щодо визначення достатнього, середнього та високого рівня досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей).

Оцінювання на практичних заняттях

Оцінка, яка виставляється за практичне заняття, складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при розв'язуванні задач; результати самостійних робіт.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на практичних заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН та сформованих компетентностей	Узагальнений зміст критерія оцінювання
1	2
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає, логічний виклад відповіді державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення роботи і володіння спеціальними інструментами. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві похибки.
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом і фаховою термінологією, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання закономірностей тощо. Відповідь здобувача будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три несуттєві помилки.
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач має слабкі знання структури курсу, допускає неточності і суттєві помилки у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекошує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється аналогічно з використанням наведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 6 балів, максимальний – 10 балів). При підготовці реферату у якості ІДЗ здобувач вищої освіти отримує максимальний бал (10) за його виконання.

Оцінювання результатів тестового контролю

Кожен з двох тестів, передбачених робочою програмою, складається із 30 тестових завдань. Максимальна сума балів, яку може набрати студент за результатами тестування, складає 5.

Відповідно до таблиці структурування видів робіт за тематичний контроль здобувач залежно від кількості правильних відповідей може отримати від 3 до 5 балів:

Таблиця – Розподіл балів в залежності від наданих правильних відповідей на тестові завдання

Кількість правильних відповідей	1–13	18–22	23–26	27–30
Відсоток правильних відповідей	0-59	60-74	75-89	90-100
Кількість балів	-	3	4	5

На тестування відводиться 30 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Здобувач може також пройти тестування і в онлайн режимі у Модульному середовищі для навчання на сторінці навчальної дисципліни. Тестування здобувачів вищої освіти у Модульному середовищі для навчання автоматично оцінюються за критеріями, наведеними у таблиці вище.

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання як теоретичної, так і практичної підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного (в т.ч. у тестовій формі), так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів денної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів заочної форми навчання (50 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	18	24	30
Разом:	30		50

*Примітка. *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти).

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Семестровий іспит виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

11. Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Основи психології.
2. Мета та завдання соціальної роботи.
3. Основні теорії розвитку особистості.
4. Категорії клієнтів соціальної роботи.
5. Застосування психологічного консультування у соціальній роботі.
6. Гуманістичний підхід у практиці соціальної роботи.
7. Базові поняття вікової психології.
8. Етапи розвитку особистості як критерій організації соціальної роботи.
9. Психологічні характеристики кризових періодів – у роботі з девіантною поведінкою.
10. Педагогічно занедбані підлітки: психологічні підходи у соціальній роботі.

11. Психологічний клімат у сім'ї – занедбаність, запущеність, неблагополучність.
12. Просвітницька діяльність з питань статевого дозрівання та гендерних особливостей.
13. Стадії сексуального розвитку за Фрейдом.
14. Психологічні особливості статевого розвитку у підлітковому віці.
15. Сексуальні порушення.
16. Визначення поняття психологічна дезадаптація.
17. Основні поняття геронтології.
18. Психологічні моделі батьківства.
19. Розлучення як соціально-психологічний феномен
20. Реакція на важкий стрес та адаптаційні розлади.
21. Неадаптивна поведінка в екстремальних і надзвичайних ситуаціях.
22. Профілактика і корекція суїцидальної активності.
23. Антистресові умови діяльності.
24. Батьківське ставлення до дитини: визначення, типи, вплив на психічний розвиток.
25. Сім'я як розвиваюче середовище для дитини з обмеженими можливостями.
26. Методи соціально-психологічної діагностики проблем сім'ї.
27. Консультування сім'ї з питань складностей у взаємостосунках з дітьми.
28. Особливості соціально-психологічної роботи у ситуації розлучення.
29. Класифікація станів особистості в екстремальних та надзвичайних станах.
30. Психологічні методи у профорієнтаційній роботі фахівця соціальної сфери.

12 Навчально-методичне забезпечення

Освітній процес з дисципліни «Психологічні основи соціальної роботи з різними групами клієнтів : сучасні методи та цифрові технології» повністю і в достатній кількості забезпечений необхідною навчально-методичною літературою. Зокрема, підготовлені і видані такі роботи:

1. Психологічні основи соціальної роботи з різними групами клієнтів : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» / Ю. Л. Бриндіков. Хмельницький : ХНУ, 2024. 58 с.

13 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни (за потреби)

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного прикладного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

14. Рекомендована література:

Основна

1. Мюллер М. Якщо ви пережили психотравмуючу подію. Львів : вид-во Українського католицького університету: Свічадо, 2017. 120 с.
2. Семигіна Т. В. Соціальні послуги у територіальних громадах України: інновації правового регулювання. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 4. С. 65–75.
3. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
4. Нікітіна В., Борисова О., Знаткова О., Кульга О. Соціальна робота з вимушеними переселенцями в сучасній Україні. Київ : Кондор, 2019. 468 с.
5. Белавін С. П., Мітіна С. В., Орловська О. А.. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів : навч. посіб. Одеса : Гельветика, 2021. 436 с.
6. Капська А., Пеша І. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей : навч. посіб. Київ : ЦНЛ, 2020. 232 с.

7. Шафранський В. В. Предиктори розвитку творчих спроможностей майбутніх фахівців. Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія. Харків. 2021. Вип. 64. С. 147–157.
8. Шафранський В. В., Колісник М. І. Тренінг розвитку невербальної креативності. Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. Харків, 2022. Вип. 66. С. 376–388.
9. Яремко О., Шафранський В. Право осіб з психічними розладами на соціальні послуги у контексті правової реальності України. Актуальні проблеми правознавства. Збірник наукових праць Юридичного факультету Західноукраїнського національного університету у співпраці з НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Тернопіль: ЗУНУ, 2022. № 3. С. 90–94.
10. Яремко О., Шафранський В. Інформування про медіацію як повноваження виконавчих органів місцевого самоврядування. Аналітично-порівняльне правознавство. Ужгород. 2023. № 4. С. 199–206.
11. Яремчук О. В., Ключикова В. О. Я Психологія соціальної роботи: теорія і практика : навч.-метод. посіб. Одеса : Одеський національний університет. 2015. 168 с.

Додаткова

12. Ільчук Л. І. Розвиток системи інтегрованих соціальних послуг в умовах децентралізації (на прикладі об'єднаних територіальних громад): *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*. 2018. № 1. С. 114–121.
13. Іванова І. Методи соціальної роботи (на основі державних стандартів соціальних послуг). Університет «Україна», 2018. 302 с. URL: [https:// www.yakaboo.ua/ua/metodi-social-noi-roboti-na-osnovi-derzhavnih-standartiv-social-nih-poslug.html](https://www.yakaboo.ua/ua/metodi-social-noi-roboti-na-osnovi-derzhavnih-standartiv-social-nih-poslug.html)
14. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
15. Методичні рекомендації щодо впровадження інтегрованої системи соціального захисту (наказ Мінсоцполітики від 25.02.2019, № 282). URL: <https://www.msp.gov.ua/content/metodichni-materiali.html>
16. Сучасна соціальна робота: чи виправдане стирання? Перспективи розвитку соціальної педагогіки в Україні: Матеріали круглого столу (24.05.2018 р., Київ) / за ред. О. В. Чуйко. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. С. 84–89. URL: <http://www.psy.univ.kiev.ua/ua/scientificpublications/perspektyvy-rozvytku-sotsialnoi-pedahohiky-v-ukraini>
17. Фурман А., Підгурська М. Історія соціальної роботи : підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 160 с.
18. Global Social Work Statement of Ethical Principles /IASSW, 2018. URL: <https://www.iasw-aiets.org/wp-content/uploads/2018/04/Global-Social-Work-Statement-of-Ethical-Principles-IASSW-27-April-2018-1.pdf>

15. Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnpu.edu.ua/course/view.php?id=6801>
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/plage_lib.php
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.